

luneti postavljen je svečev kip s posvetom donatora, što ga je izradio jedan od prvih graditelja šibenske katedrale, A. Busato. I od sela nalazi se crkva Sv. Ivana »del Tyro«, oko koje ima stećaka. Na poluotoku Oštrica nalaze se ostaci odlično sačuvana obrambenoga zida sa zupcima, iz XV. st.

LIT.: K. Stošić, Sela šibenskog kotara, Šibenik 1941. — F. Dujmović, Arheološko rekognosciranje južno od Šibenika, VjAHD, 1953, 55, str. 242–243. Z. Gu.

GREBENGRAĐ, utvrđeni grad na zaravanku na I strani Ivanšćice. Duguljasta i nepravilna tlocrta, podijeljen zidovima u tri dijela. Unutar zidina se razabiru kapela i cilindrična kula. Unutrašnji dio, građen na liti-cama, djelomice je od klesana kamena. Spominje se od 1277. kao vlasništvo Garduna. Posjedovao ga je i Ivaniš Korvin, a 1621. zauzeo ga je ban N. Frankopan. Napustili su ga Erdődyji i podigli u nizini barokni dvorac Novi Marof. Od 1710. grad je u ruševinama.

LIT.: M. Obad-Ščitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Ht.

GREBLIĆ (Greblo), Šimun, glagoljski pisar (Roč u Istri, XV/XVI. st.). Napisao je 1493. *Tlmačenje od muki gospoda našega Isukrsta* i iste godine *Kvadrugu*, komentar (sumu) kršćanskoga nauka (danas u Nacionalnoj biblioteci u Beču — cod. slav. 55) po djelu Nikole iz Osima *Quadruga spirituale*. God. 1498. završio *Korizmenjak*, korizmeni homilijarij, kojemu se tekst poklapa s onim u Kolunićevu zborniku (danas u Vrbniku, zajedno s *Tlmačenjem od muki*). Jezik mu je čakavski, a pismo lijep glag. knjiški kurziv.

LIT.: I. Milčetić, Hrvatska glagoljska bibliografija, Starine JAZU, 1911, 33, str. 203–207, 315–317, 420. — S. Graciotti, L'originale italiano delle glagolitiche »Kvadrige duhovne« di Veglia e di Vienna, Roma 1963. B. F.

GRGAS, Mile, kipar (Rodaljice kraj Benkovca, 12. VII. 1934). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1962 (A. Augustinčić). Radi u realističkoj tradiciji portrete, figure i kompozicije u kamenu, drvu i bronci (*Vatroslav Lisinski*, 1969; *Čekanje*, 1975; *Spomenik Moleškim Hrvatima*, 1992). Autor je niza spomenika u Tkonu, Posedarju, Benkovcu, Čabru i Zadru te figuralnih kompozicija u Vrani, Rotterdamu i Zagrebu. — Samostalno izlagao u Zagrebu (1964, 1977, 1982, 1993, 1994), Zadru (1964, 1969) i Opatiji (1975).

K. Ma.

V. GRDAN, *Pred vratima*. Beograd, Muzej savremene umetnosti

Z. GRGIĆ, *Lutka snova*

GRGEC, Petar, naivni slikar (Kloštar Podravski, 27. I. 1933). Završio Građevinsku tehničku školu. Prvi put izlagao 1953. u Karlovcu; intenzivnije slika od 1958. U ikonografskom pogledu i načinu rada sljedbenik hlebinske škole. Priredio desetak samostalnih izložaba.

LIT.: P. Skutari, Petar Grgec (katalog), Karlovac 1975. — G. Gamulin, Petar Grgec (katalog), Zagreb 1981. — T. Lalin, Petar Grgec (katalog), Jastrebarsko 1991.

GRGELJAC, Zdenko, naivni kipar (Karlovac, 18. III. 1950). Završio Grafičku školu u Zagrebu. Od 1973. rezbari u drvu likove i skupine koje se odlikuju arhaičnom jednostavnošću. Samostalno izlagao u Karlovcu (1974), Zagrebu i Trebnju (1975) te Beogradu (1975, s bratom Zlatkom).

LIT.: M. Kuzmanović, Zdenko Grgelj (katalog), Gospić 1976. — G. Ledić, Zdenko Grgelj (katalog), Zagreb 1983.

GRGIĆ, Zlatko, crtač i redatelj animiranih filmova (Zagreb, 21. VI. 1931 — Montreal, 1. X. 1988). Od 1951. bavi se crtanim filmom, surađuje s D. Vukotićem i V. Kristlom. Samostalno realizirao filmove *Posjet iz svemira* (1964), *Peti* (1964, s P. Štalterom), *Muzikalno prase* (1965), *Mali i veliki* (1966), *Izumitelj cipela* (1967), *Klizi puzi* (1968), *Ptica i crvek* (1977), *Lutka snova* (1979, s B. Godfreyem). God. 1971–76. radio seriju *Maxi Cat*. U Kanadi realizirao *Hot Stuff* (1971) i *Who are we* (1974). Filmovi mu se odlikuju živim, prividno nedotjeranim crtežom, dekorativnom bojom i sklonošću apsurdnome gegu. Nagrađen na festivalima u Krakovu, New Yorku, Beču, Leipzigu, Bergamu, Berlinu, Zagrebu, Beogradu, Annecyju i Chicagu. Objavljivao je karikature i stripove.

R.

GRGIN, Ante, arheolog (Kaštel Novi, 29. VII. 1888 — Split, 7. X. 1935). Gimnaziju završio u Splitu, klasičnu filologiju s doktoratom u Beču, arheol. studij dopunio u Parizu. Neko vrijeme profesor na splitskoj klasičnoj gimnaziji, a potom kustos Arheološkoga muzeja u Splitu. Kao bliski suradnik F. Bulića, posvetio se epigrafiji i numizmatici, a posebno se bavio srednjovj. arheologijom.

BIBL.: *Skupni nalaz rimskog novca iz Garduna*, VjAHD, 1932; *Novi rimski miljokaz iz donjokaštelanskog polja*, ibid.; *Istraživanja starohrvatskih spomenika po splitskoj okolici*, Narodna starina, 1933; *Rad Arheološkog Muzeja u Splitu poslije svjetskog rata*, Jugoslavenski istorijski časopis (Beograd), 1935; *Novija otkrića »Bihaća«*, ibid. D. R. M.

GRGUR SENJANIN (Grgur Kraljić), glagoljaški tiskar i knjigoveža (XV. st.); podrijetlom iz Senja. Najraniji podatak o njemu nalazi se u lat. brevijaru iz 1483, u kojemu ga tiskar brevijar spominje kao *Grgura Dalmatina*. Iste godine i pod istim imenom S. je u Veneciji tiskao *Compendium theologicæ veritatis*. God. 1497–1507. »pop Grgur Kraljić« boravi u Istri (Roč, Beram, Nugla, Draguč) i tamo uvezuje oštećene liturgijske knjige na glagoljici: *Ročki misal*, *Brevijar Vida Omišljanina*, *Beranski brevijar* i *Humski brevijar*. Korice ukrašava pečatima u slijepom tisku i sjevernjačkim kasnogotičkim motivom povi-juša (Laubstab). Iz Istre dolazi u Senj, gdje »meštar Grgur Senanin« tiska

GRGUR VIDOV, detalj ormara u sakristiji trogirске katedrale

u Bedričićevoj »hiži« *Naručnik plebanušev* (1507), *Transit Sv. Jeronima* (1508), *Korizmenjak* (1508) i *Marijine mirakule* (1508).

LIT.: Z. Kulundžić, Glagoljaska štamparija XV–XVI stoljeća, Kosinj–Senj–Rijeka, Senjski zbornik, 1966, 2. — B. Fučić, Uvez glagoljske knjige, Zbornik Muzeja primenjene umetnosti (Beograd), 1974, 18, str. 6–7. — Isti, Knjigoveža glagoljaš pop Grgur Kraljić iz Senja, Senjski zbornik, 1975, 6.

GRGUR VIDOV, drvorezbar (XV. st.); djelovao u Trogiru. S nepoznatim mlet. majstorom izradio je 1458. veliki kasnogotički ormar s bogatim figuralnim vijencem u sakristiji trogirске katedrale.

LIT.: C. Fisković, Drvena gotička skulptura u Trogiru, Rad JA, 1942, 275, str. 117–122. — I. Fisković, Umjetnička obrada drveta u srednjovjekovnoj Dalmaciji, Mogućnosti, 1974, str. 129.

Đ. GRIESBACH, *Trg bana Jelačića u Zagrebu*

GRIESBACH, Đuro, fotograf (Sremska Mitrovica, 25. X. 1911). Završio je Foto-školu u Berlinu 1930. Nekoliko godina snimao je umjetničke spomenike u Hrvatskoj pod vodstvom A. Schneidera. Poslije 1945. snima vedute gradova, bavi se turističkom i industrijskom fotografijom. Samostalno je izlagao u Zagrebu i Clevelandu. God. 1983. priređena mu je retrospektivna izložba u zagrebačkome Muzeju za umjetnost i obrt.

LIT.: M. Peić, Đuro Griesbach (katalog), Zagreb 1978. — N. Gol, Fotograf Đuro Griesbach, Matica, 1983, 6.

Ma. B.

GRIMALDA, selo J od Buzeta. Na brijegu, na mjestu prapov. utvrde nalaze se stara i nova župna crkva, te stancija i župni dvor. Stara crkva Sv. Jurja jednobrodna je građevina pravokutna svetišta, sagrađena u doba romanike; iz toga doba razpoznaje se još dio svetišta, prozor na juž. strani te gotovo cijelo pročelje sa zanimljivim dvokatnim zvonikom na preslicu. U doba gotike pregrađena je apsida, a u doba baroka preuređena je unutrašnjost (strop) te su joj dodani potporni stupovi s vanjske sjev. strane. God. 1891. ispred stare crkve sagrađena je nova župna crkva Sv. Jurja u neoklasicističkom stilu. J od crkva su neoklasicistički župni dvor i stancija, a nedaleko od njih na Z strani barokni poklonac s drvenim kipom Majke Božje.

A. Bad.

GRIZANE, selo u Vinodolskom primorju. Župnu crkvu Sv. Martina podignuo je 1599. pop Barić Franić, o čemu svjedoči glag. natpis na krstionici; u crkvi je također glag. natpis na grobnici Ivana Benkovića (1601). Izvan mjesta na litici pod visokim stijenama stoje ruševine Grižana, utvrđena grada u obliku nepravilna četverokuta s valjkastim kulama na uglovima. Tragovi vanjskih zidina su neznatni. G. su od 1225. bile u vlasti krčkih knezova (Frankopana), a od sred. XVI. st. Zrinskih. Grad je 1672. bio ruševan. — U Grižanama ili susjednom Driveniku rođen je 1498. renesansni minijaturist J. J. Klović Hrvat.

LIT.: E. Laszowski, Gorski Kotar i Vinodol, Zagreb 1923. — I. Golub, Juraj Julije Klović Hrvat (1498–1578), Peristil, 1975–76, 18–19. — R. Matejčić, Spomenici kulture na području općine Crikvenice, Peristil, 1991, 34.

R.

GROB I GROBLJE. U grobovima i grobljima, njihovim obilježjima i oblikovanju odražavaju se različiti odnosi prema mrtvima; njihovo je poznavanje važno za proučavanje različitih kultura, poglavito starijih, te za umjetničke stilove.

Najstariji grobovi u našim krajevima potječu iz mlađega kamenoga doba, a pripadali su starčevačkoj i impressokeramičkoj kulturi (Vinkovci, Smilčić); riječ je o pojedinačnim kosturnim ukopima u sklopu naselja. Uz pokojnika su u grob prilagane keramičke posude, oruđe i nakit. Taj se običaj održao i tijekom bakrenoga doba, ali se kao novost uvodi i obred spaljivanja. To je ujedno vrijeme organiziranja groblja izvan naselja. Vanjsko obilježavanje grobova povezuje se s procesom raslojavanja eneolitičkoga i ranobrončanodobnoga društva. Viđeniji pripadnici zajednica pokapaju se pod velikim zemljanim ili kamenim humcima stožasta oblika (tumul, gomila, gromila, mogila). Kasno brončano doba obilježuju prostrana ravna groblja s paljevinskim grobovima — kultura žarnih polja (Virovitica, Velika Gorica, Zagreb, Dalj, Batina). Žare s pepelom pokojnika ukapaju se u običnu jamu ili u škrinju načinjenu od kamenih ploča (Zagreb — Vrapče). Ugledniji članovi željeznodobnih plemenskih zajednica također su pokapani pod velikim grobnim humcima u grobovima bogato opremljenim oružjem, nakitom i posuđem (Martijanec, Goričan, Kaptol, Budinjak, Nin, Krk).

Drugačiju kulturu unose Rimljani koji su tijekom I. st. osvojili veći dio današnje Hrvatske. Oni su pokojnike pretežno pokapali uz ceste. Na grob su stavljali spomenik (*stela funeraria*), okomitu kamenu ploču, češće sa zabatom, natpisom i portretnom plastikom (najznačajniji primjerci u muzejima u Zadru, Splitu, Zagrebu). Najveća rim. groblja s raznovrsnim tipovima grobova i nadgrobnika istražena su u Puli, Zadru i Solinu. Poseban oblik nadgrobnika je liburnski *cippus*, kameni valjak koji u gornjemu dijelu prelazi u oblik češera (Nin, Karin, Krk, Danilo). U panonskim krajevima ima skupina kružnih zemljanih humaka pod kojima se nalazio jedan ili više paljevinskih grobova (Turopoljski lug, Dumovečki lug, Donji Čehi, Novačka, Gola). U blizini tumula u Repišču i Donjim Čehima otkrivene su kamene stele pa se pretpostavlja da su neki humci bili na taj način posebno obilježeni. Od II. i III. st. sve se češće pokojnici pokapaju u kamenim sarkofazima, katkada ukrašenim figuralnim reljefima. Takvi su sarkofazi nađeni u Solinu (prikaz Heraklovih djela, Hipolit i Fedra, lov na kaledonskoga vepa, borba s Amazonkama). Pokapa se i u zidanim presvođenim grobnicama koje su otkrivene na Manastirinama u Solinu. Car